a crypt with remains of 89 bodies; no burial items were noted. The remains date to the 17th–18th centuries.

Vidas Daminaitis

1996 metų tyrinėjimai Jėzuitų vienuolyne, Vilniuje

1996 m. Jėzuitų vienuolyno didžiajame kieme (Didžioji g. Nr. 32), būsimo požeminio sandėlio vietoje, atliekant mechanizuotus žemės kasimo darbus, rasta apskritimo formos plytų konstrukcijos liekanų. Ši konstrukcija aptikta kasamo ploto dalyje, apie 2,7 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, nukasus supiltinį pilkos žemės su griuvenomis sluoksnį. Šio ploto žvalgomieji tyrinėjimai buvo atlikti 1995 m., ieškant vadinamojo sargų namelio liekanų. Pastebėjus plytų mūrą, jau iššvalgyto ploto dalyje buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai. Išsamiau ištirtas apie 18 m^2 plotas. Plytų mūrą dengė molio sluoksnis. Jį nuvalius, išryškėjo netaisyklingo apskritimo formos plytų konstrukcija. Apskritimo R dalis, atrodo, buvo nuardyta, nors ir pati konstrukcija galėjo būti neužbaigto apskritimo formos (pav. 47). Šią konstrukciją sudarė 55–60 cm pločio apskritimu dėtų plytų apvadas, kuris supo apie 1,2 m skersmens krūvą iš molio, degėsių, pelenų ir plytgalių. Apskritimo skersmuo 2,4 m. Plytos rištos moliu, apvade dėtos dviem eilėmis, ilgainiais į apvado kraštus. Apvado išorėje plytos prasiskyrusios. Ant apatinės plytų eilės per vidurį buvo uždėta antra plytų eilė ilgainiais į rato vidų. Antra plytų eilė išlikusi tik prie konstrukcijos galų. Išorinės viršutinės plytų eilės rato skersmuo 2,07 m. Apatinę plytų apvado eilę į 4 dalis skyrė 3 į apskritimo vidų siaurėjantys tarpeliai. Po plytų apvadu pastebėtos apie 6–10 cm skersmens kiaurymės, kuriose buvo sunykusios medienos. Atrodo, jog ši plytų konstrukcija statyta ant keturkampio formos medinio karkaso. Konstrukcijos statyboje naudotos rausvos 6,2–7,8x13–14,5x26,5–28,2 cm dydžio plytos be braukų. Aplink šį apskritimą, 2–3 cm žemiau apatinės plytų eilės apskritimo lygio, buvo kieta su angliukais ir degėsiais žemė. Susidarė įspūdis, kad žemė taip suminta ilgą laiką ja vaikštant. Konstrukcijos V pusėje, nutolę nuo jos 40 cm, atsidengė 2 stambūs akmenys. Atrodo, jie čia buvo specialiai padėti.

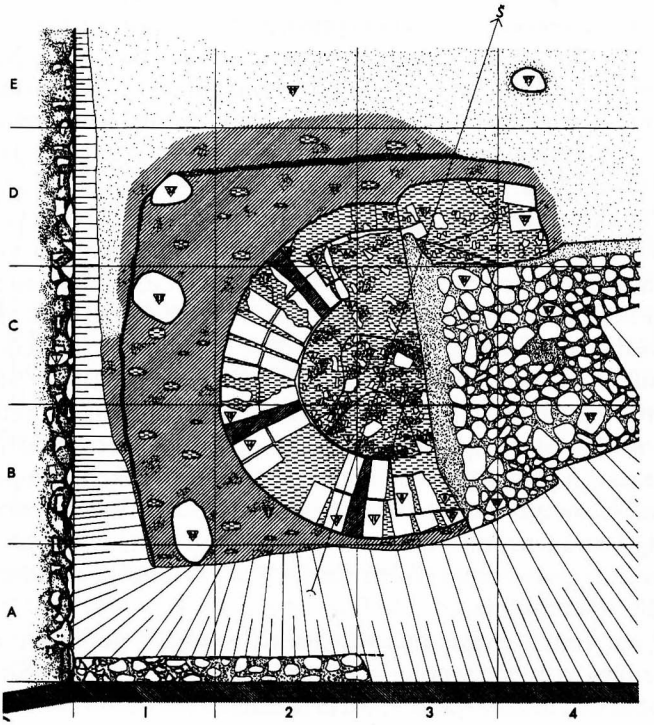

Pav. 47. Jėzuitų vienuolynas Vilniuje. Spalvotojo metalo apdirbimo krosnies liekanos.
Fig. 47. The Jesuit monastery in Vilnius (32 Didžioji St.).
Remains of bronze smelting stove.

Kruopščiai nuvalytas radinys švaraus geltono smėlio fone, žiūrint iš viršaus, priminė Saulės diską. Žinomas architektas S. Lasavickas šį ratą siejo su senovės lietuvių šventykla. Taip pat etnologas L. Klimka, remdamasis kai kuriais šios konstrukcijos sutapimais su Palangoje rasta pagoniška šventykla, spėjo, kad tai gali būti Saulės kalendorius. Šiai nuomonei atsirasti

padėjo ir tai, kad prie šios konstrukcijos neaptikta jokių radinių. Tik vėliau, padarius šios konstrukcijos skersinį pjūvį, pavyko surasti karnizinio koklio nuolaužą, puodo pakraštį ir tiglio šukę. Šie radiniai, datuojami XVI a., iš karto paneigė pagoniškos šventyklos buvimo galimybę. Konstrukcijos R pusėje, apie 4 cm giliau nuo konstrukcijos plytų viršaus, atsidengė akmenų grindinys. Jo kraštuose dėti stambesni akmenys. Grindinio ilgis R–V kryptimi buvo 5,9 m. Grindinio matmenys Š–P kryptimi nenustatyti. Liko neaišku, ar akmenų grindinys ir jau aprašyta plytų konstrukcija yra vienas kompleksas, ar jie yra įrengti skirtingu metu. Virš akmenų grindinio buvusiame supiltiniame sluoksnyje rasta XVI–XIX a. datuojamų radinių. Nustatyti konstrukcijos chronologiją sunku. Galima spėti, kad grindinys yra vėlyvesnis, o jį įrengiant buvo nuardyta R plytų konstrukcijos dalis. Nuardymo vieta ir akmenų grindinio V pakraštys praktiškai sutampa. Autoriaus manymu, šią apskritimo formos plytų konstrukciją reikia sieti su spalvotojo metalo apdirbimo krosnimi. Tarpai plytų konstrukcijos apatinėje dalyje galėjo būti reikalingi pūsti orui ir pakelti temperatūrai konstrukcijos viduje. Analogiškų konstrukcijų Lietuvoje nerasta. Todėl tvirtai teigti, kad čia aptikta amatininko spalvotojo metalo lydymo krosnis, negalima. Tam patvirtinti reikėtų ištirti į P ir į V nuo šios konstrukcijos esantį apie 100 m^2 plotą.

1997 m., konstrukcijos pusėje, nuslinkus žemei, po vėlyvu (XIX a. vidurio) mūru atsidengė moliu rištas akmenų ir plytų mūras. Šiuo metu aprašyta plytų konstrukcija, siekiant ją apsaugoti nuo atmosferos ardančio poveikio, uždengta pergaminu, lentomis ir užpilta apie 1 m storio smėlio sluoksniu.

Vidas Daminaitis

Research on the Jesuit Monastery in Vilnius, 1996

In 1996 in the territory of the Jesuit Monastery in Vilnius IMR examined an area of 18 m^2, where there was uncovered a round, 2,4 m in diameter, brick building with 55-60 cm thick walls. According to its stratigraphy and scanty findings, the building dates to the 16th century and is designated as a non-ferrous metal melting furnace.

Vidas Daminaitis

Tyrinėjimai Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčios šventoriuje 1997 metais

1997 m. Vilniuje buvo atliekami Šv. Mikalojaus bažnyčios pamatų stiprinimo darbai, nes buvo pastebėta, kad pradėjo skeldėti bažnyčios sienos ir skliautai. Geologai aplink bažnyčią kasė 80–90 cm pločio šurfus, o vėliau po bažnyčios pamatais išliejo betono banketes. Šių darbų metu prie bažnyčios pamatų buvo rasta daug netvarkingai suverstų žmonių kaulų. Pamatų stiprinimo darbai sukėlė didelį visuomenės, žiniasklaidos susidomėjimą. Todėl vėliau Mokslinės archeologijos komisijos sprendimu buvo atlikti archeologijos tyrinėjimai. Prie bažnyčios pamatų iškasti 6 šurfai. Šurfų dydis siekė 2x2 m. Visuose šurfuose tuoj po betono sluoksniu surasta suardytų žmonių kapų. Daugelis kaulų sulaužyti, o tai rodo, kad šie kaulai buvo perlaidoti. Šurfuose Nr. 1–4 surasti keli palyginti gerai išlikę kapai. Kai kurie kapai surasti 50–70 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus. Laidota keliais lygiais. Kapai šurfuose atsidengė tik iš dalies. Norint juos ištirti, būtinai reikėjo plėsti kasamus šurfus. Todėl buvo nutarta tik iš dalies atsidengusius kapus grafiškai fiksuoti, fotografuoti ir užpilti jų neišpreparavus. Šurfuose Nr. 2–4, apie 0,4–1 m gylyje nuo žemės paviršiaus, atsidengė apardytas stambių akmenų su vienu kitu plytgaliu mūras. Šį mūrą, matyt, reikia sieti su pirminiu keturkampiu bažnyčios apsidos projektu, kuris vėliau (mūrijant sienas) buvo pakeistas. Galimas dalykas, kad dabartinė penkiakampė apsida išmūryta vėliau, bažnyčios rekonstrukcijos metu. Šurfuose Nr. 5 ir 6, iškastuose bažnyčios Š pusėje, rasta tik labai daug netvarkingai suverstų žmonių kaulų. Vien šurfe Nr. 5, antropologinių tyrimų duomenimis, surasta apie 19 mirusiųjų palaikai. Įkapių, padedančių datuoti šiuos kapus, nerasta. Tik šurfe Nr. 4, 80 cm gylyje, aptiktas deformuotas XVII a. Rygos miesto šilingas. Taip pat rastos kelios surūdijusios kaltinės vinys, matyt, nuo karstų. Daug kaulų, aptiktų geologų kastuose šurfuose, buvo sulaužyta. Dabartinio bažnyčios klebono kun. E. Pauliukonio teigimu, pokarinio metais, tvarkant teritoriją aplink bažnyčią, buvo